

Dönem : 3
Toplantı : 1

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 131

Millî Savunma Bakanlığı görev, yetki ve teşkilâtı hakkında kanun tasarısı ve Anayasa, Millî Savunma ve Plân komisyonlarından seçilen 3 er üyeden kurulu 20 numaralı Geçici Komisyon raporu (1/182)

T. C.

Başbakanlık

17 . 1 . 1970

Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi

Sayı : 71-959/432

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Millî Savunma Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına arzı Bakanlar Kurulunca 8 . 1 . 1970 tarihinde kararlaştırılan «Millî Savunma Bakanlığı görev, yetki ve teşkilâtı hakkında kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur. Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

Millî Savunma Bakanlığı görev, yetki ve teşkilâtı hakkında kanun tasarısı gerekçesi

1 - Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığının görev ve yetkilerinin tarihsel gelişimi (1920 - 1960)

Millî Savunma Bakanlığı ile Genelkurmay Başkanlığının görev ve yetkileri sorunu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin kuruluşundan günümüze kadar çeşitli safhalardan geçmiştir.

1. Büyük Millet Meclisi Hükümeti devresi :

2 Mayıs 1336 tarihli Büyük Millet Meclisi İcra Vekillerinin sureti intihabına dair 3 sayılı Kanunla, her iki organ (Millî Müdafaa Vekâleti ve Erkân Harbiye-i Umumiye Vekâleti, Silâhlı Kuvvetlerin harekât, eğitim ve istihbarat hizmetlerini; Millî Müdafaa Vekâleti de Türk ordularının personel, seferberlik, ikmal ve idare hizmetlerini yürütmüştür. Bu devrede iki organ arasındaki koordinasyonu, Başkumandanlık müessesesi sağlamıştır.

2. 1924 Anayasası devresi :

1924 Anayasası, Başkomutanlığın Türkiye Büyük Millet Meclisinin mânevi varlığında mündemiç olup, Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunacağını, Silâhlı Kuvvetlerin emir ve komutasının barışta özel kanuna göre Genelkurmay Başkanına, savaşta ise Bakanlar Kurulunun inhası üzerine Cumhurbaşkanıca atanacak zata tevdi edileceğini belirtmektedir. (M. 40) Millî savunma hizmetinin ilkelerini çok genel şekilde düzenleyen bu madde, gerek Genelkurmay Başkanlığının bağlantı yeri, gerek Genelkurmay Başkanlığı ile Millî Savunma Bakanlığı arasındaki ilişkiler konusunda her hangi bir hüküm getirmemiştir. Dolayısıyla, sözü geçen ilişkiler, 1924 Anayasasının yürürlükte olduğu devrede çeşitli safhalar geçirmiş, değişik şekiller almıştır. Bu devre de üç safhada ele alınabilir.

a) 1924 - 1944 devresi :

Erkânı Harbiye-i Umumiye Vekâleti, 3 Mart 1940 tarih ve 429 sayılı Kanunla kaldırılmış ve Cumhurbaşkanına adına ordunun barışta emir ve komutasına memur en yüksek askerî makam olmak ve görevlerinde bağımsız bulunmak üzere Erkânı Harbiye-i Umumiye Riyaseti kurulmuştur. Erkânı Harbiye-i Umumiye Reisi, Başbakanın inhası ve Cumhurbaşkanının onayıyla atanmakta ve görevine ilişkin konularda her bakanlıkla muhabere edebilmektedir. Aynı kanun, Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde askerî bütçenin sorumluluğunu Millî Savunma Bakanına bırakmıştır. Bu devrede Genelkurmay Başkanlığı, genellikle bir plânlama organı rolü oynamış; harekât, eğitim ve istihbarat konularında Silâhlı Kuvvetlere emir ve kumanda etmiş, Millî Savunma Bakanlığı ise personel, ikmal ve idare hizmetlerini yürütmüştür.

Bu devre içinde ayrıca, 29 Kanunuevvel 1340 tarih ve 539 sayılı Kanunla Bahriye Vekâleti teşkil edilmiş ve 16 Kânunusani 1928 tarih ve 1198 sayılı Kanunla bu vekâlet ilga edilmiştir. Yine aynı devrede 16 Kânunusani 1928 tarih ve 1199 sayılı Kanunla Millî Savunma Bakanlığında Kara, Deniz ve Hava müsteşarlıkları, 27 Nisan 1929 tarih ve 1428 sayılı Kanunla da bu müsteşarlıklardan ayrı olarak bir Millî Savunma Bakanlığı Başmüsteşarlığı ihdas edilmiştir.

b) 1944 - 1949 devresi :

5 Haziran 1944 tarih ve 4580 sayılı «Genelkurmay Başkanlığının vazife ve salâhiyetleri hakkında Kanun», Genelkurmay Başkanlığının 429 sayılı Kanuna göre sahip bulunduğu bağımsız statüyü değiştirmiş ve bu makamı Başbakanlığa bağlamıştır. 4580 sayılı Kanuna göre, barışta Genelkurmay Başkanlığı Başbakanına bağlı ve emir ve komutadan ve Genelkurmay işlerinden ona karşı sorumludur. Buna paralel olarak Başbakan da, barışta Genelkurmay işlerinden ve barış ve savaşta harb kuvvetlerinin emir ve komutası işlerinden Büyük Millet Meclisine karşı sorumludur.

Öte yandan, Genelkurmay Başkanının atanma usulünde de değişiklik yapılmış ve Başkanın, Başbakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla atanacağı belirtilmiştir. (M. 1 - 2) 4580 sayılı Kanunun çıkarılmasında, Genelkurmay Başkanlığının bağımsız durumunun uygulamada doğurduğu mahzurlar rol oynamış ve bu makamın «çok şümüllü olan uzun hazar yıllardaki çalışmalarında, icabeden işlerdeki aksamalardan dolayı» Büyük Millet Meclisine karşı sorumlu olan yetkili bir mercie bağlanmasının zaruri olduğu sonucuna varılmıştır. Genelkurmay Başkanlığının Başbakanlığa bağlanmasında ise, Genelkurmayın memleketin topyekûn savaşa hazırlanması bakımından bütün Devlet teşkilâtının faaliyetiyle ilgili teknik bir ihtisas heyeti ve makamı olması ve diğer bakanlıklarla müştereken çalışıp ortaya koyacağı birçok işlerinin bulunması gibi sebepler göz önünde bulundurulmuştur. (Genelkurmay Başkanlığının vazife ve salâhiyetleri hakkındaki kanun lâ-yihası üzerinde Millî Müdafaa Encümeni mazbatası, T.B.M.M. zabıt ceridesi, Devre VII, İctima 1, C. 10, S. Sayısı : 128). Şunu da ilâve etmek gerekir ki, bu devrede de Millî Savunma Bakanlığı personel, ikmal ve idare hizmetlerini yürütmeye devam etmiştir.

c) 1949 dan sonraki devre :

4580 sayılı Kanunun getirdiği bu sistem uzun ömürlü olmamış ve 30 Mayıs 1949 tarih ve 5398 sayılı «Millî Savunma Bakanlığının kuruluş ve görevlerine dair Kanun» la tekrar değiştirilmiştir. 5398 sayılı Kanunun getirdiği en önemli değişiklik, Genelkurmay Başkanlığının Millî Savunma Bakanlığına bağlanmasıdır. Bu kanunun hükümlerine göre, Cumhuriyet ordusunun hazırlanması ve idaresiyle ödevli ve bu işlerden barışta ve seferde sorumlu olan Millî Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı ile Bakanlık Müsteşarının idaresi altındaki daireleri ihtiva eder. Millî Savunma Bakanlığı, Cumhuriyet Ordusunun personel, haberleşme, harekât, eğitim, seferberlik ve ikmal işlerini Genelkurmay Başkanlığı vasıtasıyla, bunların dışındaki hizmetlerini de müsteşarlık vasıtasıyla yürütür. Genelkurmay Başkanının atanması ve değiştirilmesi ise, Millî Savunma Bakanının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu kararıyla olur.

5398 sayılı Kanunun gerekçesinde, askerî idarededeki iki başlılığın, her iki makamın görev ve yetkileri arasında tedahüllere ve aynı konu üzerinde muzaf çalışmalara yol açtığı belirtilmekte ve durum «bu işlerde matlup bulunan sürat, selâmet ve isabetin sekteदार olmasına sebebiyet vermektedir.» denilmektedir. Yine gerekçeye göre, «askerî kanunların uygulanmasına memur olan Millî Savunma Bakanlığı, Genelkurmayın kanunlarla tâyin edilen özel durumu karşısında bu vazifesini tam yapmak için lâzımgelen yetkiyi fiiliyatta elde edememiş ve ikmal ve idare işleriyle muvazi ve ahenkli olarak yürümesi icâbeden komuta ve eğitim hizmetleri de, muvaffakiyeti için lâzım olan şartları ve imkânları tamamiyle tahakkuk ettirememiştir... Arz edilen sebepler, bugünkü gayritabilîğin giderilmesini ve aynı mevzu üzerinde çalışan teşkilâtın bir araya getirilerek tek bir merceide toplanmasını ve nihayet demokrasi rejimiyle idare edilen her memlekette olduğu gibi bizde de askerî işlerin ilgili bakanın yetki ve sorumluluğuna verilmesini zaruri kılmış» tır. (Millî Savunma Bakanlığının kuruluş ve görevlerine dair kanun tasarısı ve Millî Savunma Komisyonu raporu, T. B. M. M. Tutanak dergisi, Dönem VIII, Toplantı 3, C. 19, S. Sayısı 223).

II - 1961 Anayasasının getirdiği sistem :

1961 Anayasası, Başkumandanlık konusunda 1924 Anayasasının 40 ncı madde hükmünü aynen tekrarlamış ve Başkumandanlığın, Türkiye Büyük Millet Meclisinin mânevi varlığından ayrılmıyacağı ve Cumhurbaşkanı tarafından temsil olunacağını belirtmiştir. (M. 110/I). Buna karşılık Anayasanın 110 neu maddesinin diğer fıkralarında 1924 Anayasasındaki ilkelerden farklı hükümler yer almıştır. Nitekim, Millî Güvenliğin sağlanmasından ve Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı Bakanlar Kurulu sorumlu kılınmış, Genelkurmay Başkanının, Silâhlı Kuvvetlerin komutanı olduğu belirtilmiş; kendisinin bu sıfatla sahibolacağı görev ve yetkilerin kanunla düzenlenmesi öngörülmüş ve Genelkurmay Başkanı, bu görev ve yetkilerden dolayı Başbakanı karşı sorumlu tutulmuştur. Genelkurmay Başkanını Başbakanı karşı sorumlu kılan bu hükmün anlamı, gerek Kurucu Meclis görüşmelerinde, gerek Anayasa Mahkemesi kararlarında tartışma konusu olmuştur. Anayasa Mahkemesi, 14 . 4 . 1966 tarih ve E. : 1963/67 ve K. : 1966/19 sayılı Kararında, sözü geçen hükmü, Genelkurmay Başkanlığının Başbakanlığa bağlı olması gerektiği şeklinde yorumlamış ve bu gerekçe ile Genelkurmay Başkanlığını Millî Savunma Bakanlığına bağlayan 5398 sayılı Kanunun ilk üç maddesini iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi, daha sonraki bir kararında da (10 : 10 . 1968 tarih ve E. : 1967/39 ve K. : 1968/41 sayılı) aynı anlayışı devam ettirerek, 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 34 ncü maddesiyle, 121 ncü maddesinin (e) bendini iptal etmiştir. Anayasa Mahkemesi, bu kararında da Genelkurmay Başkanlığının, Millî Savunma Bakanlığının bir dairesi olamayacağını tekrarlamış; subaylığa nasp ve terfilerde ve Millî Savunma Bakanlığı karargâhında görevlendirilecek subay ve astsubayların atanmalarında Millî Savunma Bakanlığını yetkili kılan bu hükümleri Anayasaya aykırı bulmuştur. Oysa, bilindiği gibi, Genelkurmay Başkanlığının bağımsız olduğu ve Başbakanlığa bağlı olduğu devrelerde dahi, personel hizmetleri daima Millî Savunma Bakanlığınca görülmüştür.

Anayasamız, millî güvenliğin sağlanmasından ve Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasından Bakanlar Kurulunu sorumlu tutmakla, Bakanlar Kurulunun bütün üyelerinin Millî Savunma görevinin her safhasıyla hep birlikte meşgul olmaları gerektiğini kasetmiş değildir. Bu hükmün amacı, «Hükümetin genel siyasetininin yürütülmesinden Bakanlar Kurulunun birlikte sorumlu olması kuralını koyan 105 ncü madde hükmünün, konunun önemi ile orantılı olarak, bir çeşit tekrar ve teyidinden ibarettir. Elbette ki, Bakanlar Kurulunda Cumhuriyet Ordusunun hazırlanması ve idaresi işlerinden ve bu işlerde çalışanların eylem ve işlemlerinden tek başına ve doğrudan doğruya sorumlu bir kimse ve bu kimsenin emri altında bir idare topluluğu bulunacaktır»

(Anayasa Mahkemesi üyelerinden Avni Givda, Rifat Gökse, İbrahim Senil, Celâlettin Kuralmen ve Muhittin Taylan'ın 14 . 4 . 1966 tarih ve E. : 1963/67 ve K. : 1966/19 sayılı Anayasa Mahkeme-

mesi kararına karşı verdikleri muhalefet şerhi) esasen bu görüş, Anayasa Mahkemesinin çoğunluğu tarafından da benimsenmiş ve Millî Savunma hizmetlerinin Hükümet kademesinde yürütülmesi görevinin, Bakanlar Kurulunun içindeki iş bölümünde belli bir Bakanlığa aid olması gerektiği kabul edilmiştir. Bununla, Millî güvenliğin sağlanması ve Silâhlı Kuvvetlerin asvağa hazırlanması konusunda Bakanlar Kurulunun ortak sorumluluğunu öngören Anayasa hükmü arasında bir çatışma yoktur.

Şu halde, çözülmesi gereken problem, Millî Savunma hizmetlerinin hükümet kademesinde hangi Bakanlık tarafından yürütüleceğidir. Bu mercinin bizzat Başbakan olmasına, Anayasamızın yürütme görevine ilişkin bâzı hükümleri bakımından imkân yoktur. Herşeyden önce, Başbakanın anayasal statüsü, onun belli bir kamu hizmetinin sorumluluğunu şahsan ve doğrudan doğruya yüklenmesine elverişli değildir. Anayasamız, Başbakanlığı bir koordinasyon organı olarak kabul etmiş ve Başbakanın, Bakanlar Kurulunun başkanı olarak, Bakanlar arasında işbirliğini sağlayacağını ve hükümetin genel siyasetinin yürütülmesini gözeteceğini belirtmiştir. (M. 105/1). Diğer bir deyimle, Anayasa koyucu, Başbakanın günlük idari işlerle meşgul olmasını uygun bulmamış ve bu çeşit hizmetlerin Bakanlıklara yürütülmesini öngörmüştür. Nitekim Bakanların siyasi sorumluluğu, Başbakana karşı değil, sadece Büyük Millet Meclisine karşıdır. Eğer Anayasa koyucu, Başbakanın, kanunların günlük uygulaması ile bizzat meşgul olmasını isteseydi, Bakanları ayrıca Başbakanın da denetine bağlar, yani ona karşı da sorumlu tutardı.

Öte yandan Başbakan, belli bir kamu hizmetinin yürütülmesiyle şahsan görevli kıldığı takdirde, kendisinin bu görevinden dolayı Büyük Millet Meclisine karşı «münferid» siyasi sorumluluğunun bulunacağını da kabul etmek gerekir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin yukarıda zikredilen kararı, bunu açıkça belirtmiş ve Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerine giren hususlardan dolayı Başbakanın münferiden sorumlu olacağını ifade etmiştir. Oysa, Başbakanın münferid sorumluluğu, parlamenter rejim ilkelerine ve Anayasamıza uygun değildir. Başbakan hakkında güvensizlik oyu verilmesi, otomatik olarak, Bakanlar Kurulunun tümünün çekilmesine yol açacağından, Başbakanın münferid siyasi sorumluluğu söz konusu olamaz. Bu bakımdan da, Başbakan, belli bir kamu hizmetinin yürütülmesiyle şahsan ve doğrudan doğruya görevlendirilemez. Eğer Silâhlı Kuvvetlerin savağa hazırlanması ve idaresiyle hükümet kademesinde Başbakanın görevli olduğu kabul edilirse, Başbakan, Millî Savunma hizmetinin günlük işleyişi ile ilgili olarak Büyük Millet Meclisinde kendisine her an yönetilebilecek soru, genel görüşme, gensoru ve Meclis soruşturması önergelerine muhatob olacak ve bu münferid sorumluluğun Bakanlar Kurulunun tümüne sirayeti dolayısıyla sık sık hükümet değişiklikleriyle karşılaşılacaktır. Bu işe, Anayasamızın çeşitli hükümleriyle korumaya çalıştığı «Hükümetin istikrarı» ilkesini zedeleyecektir.

Gerçi ilare sistemimizde, bâzı birimlerin (Devlet Plânlama Teşkilâtı, Devlet Personel Dairesi, Devlet İstatistik Enstitüsü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Reisliği, v.d.) Başbakanlığa bağlı olduğu görülmektedir. Ancak, Başbakan, bu hizmetleri, bizzat değil, 4951 sayılı Kanuna göre kurulan Devlet bakanlıkları vasıtasıyla ve bu bakanların müfredit siyasi sorumluluğu altında yürütmektedir. Oysa Anayasamız, Genelkurmay Başkanının, Başbakanlığa değil, «Başbakan» a karşı sorumlu olduğunu ifade etmiştir. Gerçekten 110 ncu maddenin Millî Birlik Komitesinde görüşülmesi sırasında hatipler, Genelkurmay Başkanlığı Başbakanlığa bağlandığı takdirde, Başbakanın bunu bir Devlet Bakanına bağlayabileceğini, böylece Genelkurmay Başkanlığının bir Umum Müdürlük mevkiine düşmüş olacağını ileri sürmüşler ve bu görüşün kabulü sonucunda «Başbakanlık» kelimesi «Başbakan» olarak değiştirilmiştir. Millî Savunma hizmetlerinin bir Devlet Bakanının sorumluluğu altında yürütülmesine Anayasa bakımından bir engel olmadığını kabul etsek dahi, bunun hizmet yönünden ne kadar sakıncalı olacağı meydandadır. Bu takdirde Devlet Bakanı, Millî Savunma Bakanı yerine geçecek ve netice itibarıyla Genelkurmay Başkanlığı, yine bir Bakanlığa bağlanmış olacaktır. Başbakanlığa bağlı olarak, Millî Savunma Bakanlığı karargâhı çapında yeni bir karar-

gâh kurmak gerekecektir. Silâhlı Kuvvetler bütçesinin, Başbakanlık bütçesi içinde yer alması gibi garip bir durum ortaya çıkacaktır. Ayrıca, organ - şahıs Başbakanlık olacağı cihetle, Silâhlı Kuvvetlerin yapmış olduğu birçok işlemler dolayısıyla, adli ve idari kaza mercilerinin de husumet, Başbakanlığa teveccüh edecektir. Bu hususların uygulamada büyük karışıklıklara yol açacağı şüphesizdir. Başbakanlığın görevlerinin bu şekilde artırılması, «Merkezi Hükümet teşkilâtı kuruluş ve görevleri» (Mehtap) raporunda belirtilen, Başbakanlığa bağlı idari birimlerin azaltılması tavsiyesine de aykırı düşecektir. Bilindiği gibi bu rapor, Anayasanın 105 nci maddesine uygun olarak Başbakanlığa sadece koordinasyonu sağlamaya yarayan veya hizmetlerinden bütün Hükümet kuruluşlarını faydalandıran dairelerin bağlanmasını, bu nitelikte olmayan birimlerin ise bakanlıkların normal kadroları içinde yer almasını tavsiye etmektedir.

Diğer taraftan, Genelkurmay Başkanının, Başbakana, Başbakanın da Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı olan sorumluluğunun, kanunların günlük uygulama işlemlerini kapsamadığı, bu işlerin bağımsız şekilde Genelkurmay Başkanlığı tarafından yürütüleceği kabul edilirse, bu takdirde de Genelkurmay Başkanlığına Anayasa - dışı bir özerlik tanınmış olacaktır. Anayasamıza göre Silâhlı Kuvvetler, özerk bir kuruluş, hattâ genel idareden ayrı bir kamu tüzel kişiliği değildir. Esasen Devlet kudretinin yürütme aracı olan Silâhlı Kuvvetleri, genel idareden ayrı olarak düşünmeye mantıken imkân yoktur. 1961 Anayasası hakkındaki Kurucu Meclis görüşmelerinde de, Silâhlı Kuvvetlerin Büyük Millet Meclisine karşı sorumlu bir merciye bağlanması hususu üzerinde hassasiyetle durulmuş ve Genelkurmay Başkanlığına az çok özerk bir mahiyet verebilecek nitelikteki teklifler, kesinlikle reddedilmiştir. Ayrıca, böyle bir özerklik, idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğunu belirten Anayasanın 112 nci madde hükmüne de aykırı düşmektedir. Bu durumda, Millî Savunma hizmetinin yürütülmesini sağlayacak hukukî işlemlerin, bu işlemlerden dolayı Büyük Millet Meclisine karşı sorumlu olan bir merci tarafından yapılması zorunludur. Bu merci ise, yukarıda belirtilen sebeplerle Başbakanlık olamayacağına göre, ancak Millî Savunma Bakanlığı olabilir.

Böyle bir yorumla, Genelkurmay Başkanını Silâhlı Kuvvetlerin komutanı olarak gösteren ve bu sıfatla sahibolduğu görev ve yetkilerden dolayı kendisini Başbakana karşı sorumlu tutan Anayasa hükmü arasında bir çelişme yoktur. Anayasanın, Bakanlar Kurulunun ortak sorumluluğuna bıraktığı «Millî güvenliğin sağlanması ve Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanması» görevi, son derece geniş bir mahiyet taşımaktadır. Gerçekten, «savaşa hazırlama, askerin eğitilmesi kadar, Devletin ekonomik, sosyal ve eğitim alanlarında, Bayındırlık ve Ulaştırma işlerinde de günün teknik ve moral gereklerine uygun bir hazırlığı gerektirir. Bu yönleriyle savaşa hazırlık, topyekûn bir Devlet faaliyetidir, demek mümkündür.» (Anayasa Mahkemesi üyelerinden Hakkı Ketenoğlu ve Muhittin Taylan'ın, 10 . 10 . 1968 tarih ve E: 1967/39 ve K: 1968/41 sayılı Anayasa Mahkemesi Kararına yazdıkları karşı oy yazısı) Bu geniş görev alanı içinde, Anayasanın Genelkurmay Başkanına bırakmış olduğu, sadece «Komuta» görevlidir. Oysa, «Komuta» terimini, «İdare» ile eş anlamlı olarak kabul etmeye imkân yoktur. Aksine, Millî Savunma görevleri, geleneksel olanak, komuta ve idare şeklinde ikiye bölünmekte ve komuta, Millî Savunma ile ilgili kuruluşların «Harb teknik ve taktiği bakımından yönetimi», idare ise «bu yönetimin personel, malî işler ve lojistik gibi konularda desteklenmesi» olarak kabul edilmektedir. Bu durumda, «Komuta» terimini, Millî Savunma ile ilgili her türlü hizmeti içine alacak derecede geniş yorumlamak, hatalı olur. Anayasamız, Genelkurmay Başkanını komuta işleriyle, yani Silâhlı Kuvvetlerin harb teknik ve taktiği bakımından yönetimiyle görevlendirmiş ve bu görevin Millî Güvenlik Plânındaki etkileri dolayısıyla, kendisini Başbakana karşı sorumlu kılmıştır. «Komuta» dışında kalan Millî Savunma hizmetlerinin, yani hizmetin «İdari» yönlerinin yürütülmesi ise yukarıda açıkladığımız Anayasa ilkeleri gereğince, ancak Bakanlar Kurulu içindeki bir uzman Bakanlığa yani Millî Savunma Bakanlığına aidolabilir.

Bu durumda, Genelkurmay Başkanını Başbakana karşı sorumlu kılan Anayasa hükmünün gerçek anlamının ne olduğunu belirtmek gerekir. Kurucu Meclis görüşmeleri sırasında bâzı hatipler ve Anayasa Mahkemesinin yukarıda sözü geçen kararları dolayısıyla üye Recai Seçkin tarafından savunulan ve bâzı bilim adamlarınca da desteklenen görüşe göre, Genelkurmay Başkanının Başbakana karşı «sorumlu» olması, Genelkurmay Başkanlığının Başbakanlığa «bağlı» olmasını gerektirmez. Hukuk dilinde, bağlılık ve sorumluluk terimleri, farklı kavramları ifade eder. Maddeye son şeklini veren Kurucu Meclis Anayasa Karma Komisyonunun, daha önceki metinlerde mevcudolan «bağlılık» teriminin yerine «sorumluluk» terimini kabul etmiş olmasının bir anlam ve önemi vardır. Kamu hukukumuzda bir idari birimin, idari teşkilât bağıyla, yani organik bakımdan bağlı bulunduğu bir üst makamdan başka bir makama karşı da sorumlu olması mümkündür ve bunun birçok örneklerine rastlanmaktadır. Bu sorumluluk, tabiatıyla, söz konusu birimin, idari bakımdan bağlı bulunduğu üst makama karşı sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Bağlılık, zorunlu olarak, sorumluluğu da gerektirir; fakat sorumluluk, mutlaka bağlılığı gerektirmez. Gerçekten, «bir idari birimin, bağlı bulunduğu yere karşı sorumluluğu, açıklamaya ihtiyaç göstermiyecek nitelikte bir durumdur ve bundan dolayı yasalarda ayrıca gösterilmez; idari birimin bağlı olduğu yerden başka bir yere karşı ayrıca sorumlu tutulmak istendiği durumlardadır ki, yasalarda sorumluluk ayrıca açıkça yazılır.» Anayasanın 110 ncu maddesindeki sorumluluktan maksat, Millî Savunma Bakanı ile Genelkurmay Başkanının arasında uyumsuzluk çıkması halinde Genelkurmay Başkanının durumu doğrudan doğruya Başbakana bildirmesi ve sonuçta Başbakanın vereceği talimat çevresinde işlem yapmak zorunda bulunması ve yine Genelkurmay Başkanının tereddüdüttiği yönlerde doğrudan doğruya Başbakana başvurarak ondan talimat istemesi ve Başbakanın haberi olmayan önemli bir konudan dolayı yapılacak işlem ve eylemlerden ötürü, Başbakanın Genelkurmay Başkanını doğrudan doğruya sorumlu tutabilmesidir. (Anayasa Mahkemesi Üyesi Recai Seçkin'in karşı oy yazısı, Anayasa Mahkemesinin 14 . 4 . 1966, E:1963/67, K : 1966/19; ve 10 . 10 . 1968, E : 1967/39, K : 1968/41 sayılı Kararları. Aynı mahiyette, Kurucu Meclis görüşmeleri, T. C. Kurucu Meclis Tutanak Dergisi, C. 2, B. 14, 26 . 5 . 1961, S. 98-100).

Yukarıda açıklandığı üzere, Millî Savunma hizmetinin yürütülmesinde, askerî komuta işleriyle, hizmetin genel yönetimini birbirinden ayırmak gerekir. Komuta işlerinin, en yüksek askerî şahıs olan ve günlük siyasi etkilerin dışında kalması kabileden Genelkurmay Başkanı tarafından yürütülmesi ne kadar zorunlu ise, hizmetin genel yönetimini sağlayan çok çeşitli siyasi, hukukî, sosyal ve malî işlemlerin, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı siyasi sorumluluğu olan Millî Savunma Bakanı ve emrindeki Bakanlık teşkilâtı tarafından yerine getirilmesi de o kadar tabiidir. Bu düşüncelerle tasarı, Millî Savunma hizmetinin komuta yönüyle, genel yönetim yönünü ayarlamış, bunlardan ilkinin ayrıca hazırlanan «Genelkurmay Başkanını görev ve yetkilerine ait kanun tasarısı» ile Genelkurmay Başkanına bırakmış, ikinci ise Millî Savunma Bakanlığına tevdi etmiştir. Geleneksel olarak, komuta görevi, istihbarat, harekât, teşkilât ve eğitim konularını; yönetim görevi ise, personel ve lojistik işleriyle diğer çeşitli idari hizmetleri kapsamaktadır. Bununla birlikte, Genelkurmay Başkanının komutanlık icabı olan yetkilerinin tam olabilmesi için, yürütülmesi Millî Savunma Bakanlığında bırakılmış olan personel ve lojistik hizmetlerinin de ilke, öncelik ve anaprogramlarının Genelkurmay Başkanınca tesbit edilmesi öngörülmüştür.

III - Maddelere ilişkin gerekçe :

Madde 1. Bu madde, Millî Savunma Bakanlığının teşkilâtını göstermektedir. Maddenin ikinci fıkrasında, bu teşkilâtın Bakanlıkça, Genelkurmay Başkanlığı ile koordineli olarak düzenleneceği belirtilmiştir. Bu hüküm genel gerekçede de ifade edildiği gibi, Bakanlıkla Genelkurmay Başkanlığının sıkı bir işbirliği içinde çalışmalarını gereğinin sonucudur. Silâhlı Kuvvetler kadrolarının bir küll teşkil etmesi dolayısıyla, bu teşkilâtın Silâhlı Kuvvetler kuruluş ve kadrolarında gösterileceği de maddede belirtilmiştir.

Madde 2. Bu maddede Millî Savunma Bakanlığının görevleri gösterilmiştir. Bu görevler, Millî Savunma hizmetinin komuta işleri dışında kalan yönlerini kapsamaktadır. Bakan, maddenin (b) bendinde yazılı olan görevleri, «Genelkurmay Başkanlığınca tesbit olunacak ilke, öncelik ve ana programlara göre» yürütecektir.

Madde 3. Bu maddeye göre, Silâhlı Kuvvetlerin personel hizmetleri, özel kanunları uyarınca yürütülecektir. Genel gerekçede de belirtildiği üzere, personel hizmetleri, Genelkurmay Başkanlığının bağımsız olduğu ve Başbakanlığa bağlı bulunduğu devrelerde dahi, daima Millî Savunma Bakanlığı tarafından yürütülmüştür. Çerçekten, yürütme görevinin başlıca tezahürlerinden biri olan personel hizmetlerinin, Devlet tüzel kişiliğinin bir organı niteliği taşıyan ve Büyük Millet Meclisine karşı sorumlu bulunan Millî Savunma Bakanlığı tarafından yürütülmesi zaruridir.

Madde 4. Madde, Millî Savunma Bakanının, kanunla kendisine verilen görevleri, Müsteşarlık teşkilâtı ve Bakanlığa bağlı diğer teşekküllerle Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanlıkları vasıtasıyla yerine getireceğini bildirmektedir. Bilindiği gibi 1119 sayılı Kanunla Millî Savunma Bakanlığında Kara, Deniz ve Hava Müsteşarlıkları kurulmuş ve bunların 5398 sayılı Kanunla lâğvına kadar, Bakanlık, ikmal ve idare konularında Silâhlı Kuvvetlerle olan irtibatını ve Müsteşarlıklar kanalıyla sağlamıştır. Bugünkü sistemimizde ise, Kuvvet Komutanlıkları, Komutanlık görevlerine ilâveten, bir yandan Genelkurmay işlerinde Genelkurmay Başkanının müşaviri, bir yandan da personel ikmal ve idare işlerinde Millî Savunma Bakanının yürütme görevine yardımcı durumundadırlar.

Madde 5. Bu madde, diğer kanunlarla Millî Savunma Bakanlığına verilen görev ve yetkileri saklı tutmaktadır. Askerî yargı organları hakkındaki özel kanun hükümleri de, askerî yargı hizmetinin özel niteliği dolayısıyla, saklı tutulmuştur.

Madde 6. Millî Savunma Bakanlığı ile Genelkurmay Başkanlığının görevleri birbirinden ne kadar ayrılırsa ayrılсын, bu iki kuruluş arasında yakın bir işbirliği olmadıkça, Millî Savunma hizmetinin ahenkli bir şekilde yürütülemeyeceği açıktır. Madde, bu işbirliğini kanunî bir zorunluluk olarak ifade etmektedir.

Madde 7. Madde, 5398 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesince iptal edilmeyen hükümleri ile diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümlerini yürürlükten kaldırmaktadır.

Madde 8. Madde, Kanunun yürürlük tarihini tesbit etmektedir.

Madde 9. Maddeye göre, Kanunî Bakanlar Kurulu yürütecektir.

Geçici Komisyon raporu

Millet Meclisi
Geçici Komisyonu
Esas No. : 1/182
Karar No. : 2

29 . 4 . 1970

Yüksek Başkanlığa

Millî Savunma Bakanlığı görev, yetki ve teşkilâtı hakkında kanun tasarısı ile Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerine ait kanun tasarısını görüşmek üzere Genel Kurulun 21 . 1 . 1970 tarihli 21 nci Birleşiminde kurulması kabul edilmiş bulunan Geçici Komisyonumuzda, ilgili Millî Savunma Bakanı ve Bakanlık temsilcilerinin de iştirakiyle tetkik ve müzakere olundu.

Her iki tasarı da Yüce Meclise aynı gerekçelerle sevk edilmiş olduğundan tümü üzerinde birlikte görüşülmesi bilâhara maddelere geçildiğinde ayrı ayrı müzakere edilmesi Geçici Komisyonumuzca kararlaştırıldı.

Millî Savunma Bakanlığı ve Genel Kurmay Başkanlığının görev ve yetkilerinin tarihsel gelişimi; Büyük Millet Meclisi Hükümeti devresinde, (1924 Anayasası devresinde 1924 - 1944, 1944 - 1949 ve 1949 dan sonraki devre olmak üzere üç bölümde anlatılmıştır.) ve 1961 Anayasasının ge-

tirdiği sistem olmak üzere üç ayrı bölüm halinde detaylı anlatılan hususlara ilâveten Sayın Millî Savunma Bakanının ve Bakanlığın teknik clâmanlarının verdikleri mütemmin malûmat neticesi her iki tasarı da uygun mütalâa olunarak tümü prensip olarak kabul edildikten sonra maddelerin tetkikine geçilmiştir.

Mezkûr tasarıların Yüce Meclislere sevkine Atayasanızın 110 ncu maddesinin âmîr hükmü âmil olmuştur.

110 ncu maddenin birinci fıkrasına göre Başkomandanlık T. B. M. Meclisinin mânevi varlığından ayrılamıyacağını ve Cumhurbaşkanını tarafından temsil olunacağını belirtmiştir.

Diğer bir fıkrada millî güvenliğin sağlanmasından ve Silâhlı Kuvvetlerin savaşa hazırlanmasından, T.B.M. Meclisine karşı Bakanlar Kurulu sorumlu kılınmış, Genelkurmay Başkanının, Silâhlı Kuvvetlerin komutanı olduğu belirtilmiş, kendisinin bu sıfatla sahibolacağı görev ve yetkilerinin kanunla düzenlenmesi öngörülmüş ve Genelkurmay Başkanı, bu görev ve yetkilerinden dolayı, Başbakanlığa değil, Başbakanına karşı, bağlı değil, sorumlu tutulmuştur.

Anayasa Mahkemesi Genelkurmay Başkanlığını Millî Savunma Bakanlığına bağlayan 5398 sayılı Kanunun ilk üç maddesini iptal etmiş, 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanununun 34 ncu maddesiyle 121 nci maddesinin (e) bendini de Genelkurmay Başkanlığının, Millî Savunma Bakanlığının bir dairesi olamayacağını, subaylığa nasip ve terfilerinde Millî Savunma Bakanlığının karargâhında görevlendirilecek subay ve assubayların atanmalarında Millî Savunma Bakanlığını yetkili kılan bu hükümleri Anayasaya aykırı bulduğundan iptal etmiştir.

Anayasa Mahkemesi Genelkurmay Başkanını sadece «Komuta» göreviyle silâhlı kuvvetlerin harb teknik ve taktiği bakımından yönetimiyle görevlendirmiş, komuta dışında kalan Millî Savunma hizmetlerinin idari yönlerinin yürütülmesi yani yönetimin, personel, malî işler ve lojistik gibi konularda Millî Savunma Bakanlığını görevlendirmiştir.

Millî savunma hizmetinin yürütülmesinde askerî komuta işleriyle, hizmetin genel yönetimini birbirinden ayırmak lâzımdır.

Bunlardan birincisi olan komuta görevi; istihbarat, harekât, teşkilât ve eğitim konuları «Genelkurmay Başkanının görev ve yetkilerine ait Kanun tasarısı» ile Genelkurmay Başkanına bırakılmış, ikinci yani hizmetin genel yönetimini sağlayan siyasi, hukukî, sosyal ve malî işlemlerin T. B. M. Meclisine karşı sorumluluğu olan Millî Savunma Bakanı ve emrindeki teşkilâtı tarafından yerine getirilmesi için de «Millî Savunma Bakanlığının görev, yetki ve teşkilâtı hakkındaki Kanun tasarısı» hazırlanıp sevk edilmiştir. Bununla birlikte Genelkurmay Başkanının komutanlık icabı olan yetkilerinin tam olabilmesi için, yürütülmesi Millî Savunma Bakanlığında bırakılmış olan personel ve lojistik hizmetlerin de ilke, öncelik ve anaprogramlarının Genelkurmay Başkanınca tesbiti öngörülmüştür.

Millî Savunma Bakanlığının görev, yetki ve teşkilâtı hakkında kanun tasarisının kuruluş matlahı altındaki 1 nci maddesinde zikredilen (Başkanlık) tan kasıt daire başkanlığıdır. Birkaç dairenin birleşmesinden meydana gelir. Meselâ harekât Başkanlığı birkaç daireyi içine alır, Harita Genel Müdürlüğü ise tek bir dairedir. Maddeye vuzuh vermek için birinci fıkra «Millî Savunma Bakanlığının; Bakanlık Müsteşarı, yeteri kadar müsteşar yardımcısı ile başkanlık, daire başkanlıkları ve Bakanlığa bağlı diğer kuruluşları ihtiva eder.» şeklinde düzeltilmiş ve bu değişiklikle madde Geçici Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Görev ve yetki matlahı altındaki tasarıların ikinci maddesinin (b) bendinin başlangıç ifadesi; Genelkurmay Başkanının tesbit edeceği ilke, öncelik ve anaprogramları bir plâna ve konseptte bağlandığından, Genelkurmay politik direktiflerin ışığı altında bu hizmetleri hazırlayacaktır. Genelkurmay Bakanlar Kurulunun ve Askerî Şûranın aldığı kararlara göre bu tesbiti yapacaktır prensip bunu âmirdir. Hükümet ordunun oynacağı oluyor gibi itibaslara yol açmamak ve Anayasa-

sanın 110 neu maddesine göre, «Millî güvenliğin sağlanmasından, Türkiye Büyük Millet Meclisine karşı, Bakanlar Kurulu sorumlu» kılınmıştır. Anayasanın bu hükmü ile de uygunluk sağlanması bakımından fıkra metni «b) Silâhlı Kuvvetlerin; savunma politikası çerçevesinde, Genelkurmay Başkanlığı tarafından tesbit olunacak ilke, öncelik ve anaprogramlarına göre:» şeklinde düzeltilmiş ve bu değişiklikle madde Geçici Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Personel işlemleri matlabı altındaki tasarının 3 nü maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Görevlerin yürütülmesi matlabı altındaki tasarının 4 nü maddesindeki (Teşekküller) kelimesi, 1 nei maddede yapılan değişikliğe mütenazım olarak «Kuruluşlar» şeklinde değiştirilmiş ve bu şekliyle madde Geçici Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Çeşitli hükümler ve işbirliği matlabları altında tasarının 5 nei ve 6 nei maddeleri Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Tasarının yürürlükten kaldırılan kanunları gösteren 7 nei maddesinin birinci satırındaki (5398 sayılı Kanunun iptal edilmeyen hükümleri) ibaresindeki (iptal edilmeyen hükümleri) n madde metnine ithali lüzumsuz görüldüğünden çıkarılmış ve bu şekliyle madde Geçici Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Tasarının yürürlük ve yürütme maddeleri olan 8 nei ve 9 neu maddeleri Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek ve Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Afyon. K.
Hasan Dinçer

Sözcü
Bursa
Mustafa Tayyar

Kâtip
Adana
Cevdet Akçalı

Hatay
Ali Yılmaz

İçel
Cavit Okyayuz

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Millî Savunma Bakanlığı görev, yetki ve teşkilâtı hakkında kanun tasarısı

Kuruluş :

MADDE 1. — Millî Savunma Bakanlığı, Bakanlık Müsteşarı ve yeteri kadar Müsteşar yardımcısı ile gerekli Başkanlık ve daireleri ve Bakanlığa bağlı kuruluşları ihtiva eder.

Bakanlıkça; Genelkurmay Başkanlığı ile koordineli olarak düzenlenecek bu teşkilât Silâhlı Kuvvetler kuruluş ve kadrolarında gösterilir.

Görev ve yetki :

MADDE 2. — Millî Savunma Bakanının görevleri :

a) Millî Savunma görevlerinin siyasi, hukukî, sosyal, malî, ve bütçe hizmetlerini,

b) Silâhlı Kuvvetlerin; Genelkurmay Başkanlığınca tesbit olunacak ilke, öncelik ve ana programlarına göre :

(1) Barışta ve savaşta asker alma hizmetlerini,

(2) Silâh, araç, gereç ve her çeşit lojistik ihtiyaç maddelerinin tedariki hizmetlerini,

(3) Harb sanayii hizmetlerini,

(4) Sağlık ve veteriner hizmetlerini,

(5) Emlâk ve inşaat enfrastrüktür hizmetlerini,

c) Malî ve mal hesap teftiş hizmetlerini, yürütmektir.

Personel işlemleri :

MADDE 3. — Silâhlı Kuvvetler personel hizmetleri özel kanunlarına göre yürütülür.

Görevlerin yürütülmesi :

MADDE 4. — Millî Savunma Bakanı; bu görevleri Müsteşarlık Teşkilâtı ve Bakanlığa bağlı diğer teşekküller ile Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri komutanlıkları vasıtasıyla yerine getirir.

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

Millî Savunma Bakanlığı görev ve teşkilâtı hakkında kanun tasarısı

Kuruluş :

MADDE 1. — Millî Savunma Bakanlığı; Bakanlık müsteşarı, yeteri kadar müsteşar yardımcısı ile Başkanlık, daire başkanlıkları ve Bakanlığa bağlı diğer kuruluşları ihtiva eder.

Bakanlıkça, Genel Kurmay Başkanlığı ile koordineli olarak düzenlenecek bu teşkilât Silâhlı Kuvvetler kuruluş ve kadrolarında gösterilir.

Görev ve yetki :

MADDE 2. — Millî Savunma Bakanının görevleri :

a) Millî Savunma görevlerinin siyasi, hukukî, sosyal, malî ve bütçe hizmetlerini,

b) Silâhlı Kuvvetlerin; Bakanlar Kurulunca kararlaştırılacak savunma politikası çerçevesinde, Genel Kurmay Başkanlığı tarafından tesbit olunacak ilke, öncelik ve anaprogramlarına göre :

(1) Barışta ve savaşta asker alma hizmetlerini,

(2) Silâh, araç, gereç ve her çeşit lojistik ihtiyaç maddelerinin tedariki hizmetlerini,

(3) Harb sanayii hizmetlerini,

(4) Sağlık ve veteriner hizmetlerini,

(5) Emlâk ve inşaat enfrastrüktür hizmetlerini,

c) Malî ve mal hesap teftiş hizmetlerini, yürütmektir.

Personel işlemleri :

MADDE 3. — Tasarının 3 neü maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Görevlerin yürütülmesi :

MADDE 4. — Millî Savunma Bakanı; bu görevleri müsteşarlık teşkilâtı ve Bakanlığa bağlı diğer kuruluşlar ile Kara, Deniz, Hava Kuvvetleri komutanlıkları vasıtasıyla yerine getirir.

İflükümetin Teklifi

Çeşitli hükümler :

MADDE 5. — Diğer kanunlarla Millî Savunma Bakanlığına verilen görev ve yetkiler ile askerî yargı organları hakkındaki özel kanun hükümleri saklıdır.

İşbirliği :

MADDE 6. — Silâhlı Kuvvetler hizmetlerinin tam bir bütünlük ve beraberlik içinde yürütülmesi amacıyla Millî Savunma Bakanlığı, Genelkurmay Başkanlığı ile sıkı bir işbirliği ve beraberliği içinde çalışır.

Her iki makam, görev ve yetkileri icabı Kuvvet komutanlıkları, diğer makamlar ve kurumlarla yaptıkları önemli ve ilgili yazışmalardan karşılıklı olarak birbirlerine bilgi verirler.

MADDE 7. — 5398 sayılı Kanunun iptal edilmeyen hükümleri ile diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük ve yürütme :

MADDE 8. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 9. — Bu kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Geçici Komisyonun Teklifi

Çeşitli hükümler :

MADDE 5. — Tasarımın 5 nci maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

İşbirliği :

MADDE 6. — Tasarımın 6 nci maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — 5398 sayılı Kanun ile diğer kanunların bu kanuna aykırı hükümleri yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük ve yürütme :

MADDE 8. — Tasarımın 8 nci maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Tasarımın 9 ncu maddesi Geçici Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

8 . 1 . 1970

Başbakan <i>S. Demirel</i>	Devlet Bakanı <i>R. Sezgin</i>	Devlet Bakanı <i>H. Atabeyli</i>	Devlet Bakanı <i>T. Bilgin</i>
Devlet Bakanı <i>G. Titrek</i>	Adalet Bakanı V. <i>H. Atabeyli</i>	Millî Savunma Bakanı <i>A. Topaloğlu</i>	İçişleri Bakanı <i>H. Menteşeoğlu</i>
Dışişleri Bakanı <i>İ. S. Çağlayangil</i>	Maliye Bakanı <i>M. Erez</i>	Millî Eğitim Bakanı <i>O. Oğuz</i>	Bayındırlık Bakanı <i>T. Gülez</i>
Ticaret Bakanı V. <i>G. Titrek</i>	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı <i>V. Â. Özkan</i>	Güm. ve Tekel Bakanı <i>A. İ. Birincioğlu</i>	Tarım Bakanı <i>İ. Ertem</i>
Ulaştırma Bakanı <i>N. Menteşe</i>	Çalışma Bakanı <i>S. Öztürk</i>	Sanayi Bakanı <i>S. Kılıç</i>	En. ve Ta. Kay. Bakanı <i>S. O. Avca</i>
Turizm ve Ta. Bakanı <i>N. Cevheri</i>	İmar ve İskân Bakanı <i>H. Nakiboğlu</i>	Köy İşleri Bakanı <i>T. Kapanlı</i>	Orman Bakanı <i>H. Özalp</i>

Gençlik ve Spor Bakanı

İ. Sezgin